

L I T E R K A

březen 2013

V únorovém čísle Literky se se čtenáři rozloučila dosavadní redaktorka, která odešla „za lepším“, a tak starost o březnové číslo připadla tomu, který je sice trvale uveden v tiráži, ale dosud se projevoval v pozadí, jako rádce a svým způsobem poslední čtenář před čtenáři. Roli redaktora ovšem přebírám jen na krátkou dobu. Věřím, že se naše personální změny projeví i v osobě redaktora s dlouhodobou trvanlivostí, jemuž bude Literka radostným údělem.

Březen je tradičně měsícem knihy, počínajícího jara a svátku žen. Všem těmto oblastem jsme se snažili dostát a navíc Vám přinést čerstvé informace ze spanilých jízd kolegyně

- » Editorial
- » Březnová výročí
- » Nové tváře Památníku
- » Tak mě tu máš...
- » Krotitelkou na Moravě
- » Tři otázky pro Petra Čichoně
- » Mezinárodní den žen
- » Hledáme

Kristýny Cimalové po Moravě. Nezapomněli jsme ani na literární osobnost v březnovém Středění. Po teatrologovi a divadelníkovi a představitelích nakladatelské a editorské činnosti se dostane ke slovu krásná literatura, ovšem, jak už to u nás bývá, ne bez určitých kontroverzí. O to zajímavější setkání s Petrem

Čichoněm jistě bude. A nakonec chci upozornit na rubriku Hledáme – periodika, o nichž je řeč, postrádáme už dlouhou dobu a zvláště v případě Červeného květu doufáme, že se najde někdo, kdo staré ročníky skladuje na půdě nebo ve sklepě a mohl by je postrádat. A to už je pro tento měsíc všechno. Přeji Vám pěkné počtení a prosluněné jaro.

Vojen Drlík

Verše měsíce
b ř e z n a

*Není toho křejičího
světa širokého
co by mi on šaty ušil
z květu mačkového*

*Když ti budu šaty šít
z květu mačkového
ty mi musíš hedváb příst
z deště májového ...*

(lidová balada – Plíčka, Volf)

V březnu 1853

vznikla Matice moravská přejmenováním z původní Národní jednoty moravské sv. Cyrila a Metoděje. Hlavním úkolem spolku byla podpora česky psané literatury. Důraz byl kladen zvláště na ediční činnost, nikoli již na zakládání a rozvoj knihoven, čtenářských kroužků nebo přírodovědných sbírek, jak tomu bylo u Národní jednoty. Od roku 1869 začal spolek vydávat vlastní odborné periodikum, Časopis Matice moravské. Počínaje 90. léty 19. století převládla orientace na oblast historie a uměnověd, která přetrvává dodnes.

2. března 1880

se v Litomyšli narodil český literární historik a kritik Arne Novák, celým jménem Arnošt František Maria Novák. Syn středoškolského profesora Josefa Nováka a spisovatelky Terézy Novákové vystudoval bohemistiku a germanistiku na pražské filozofické fakultě. Od roku 1920 působil jako profesor české literatury na Masarykově univerzitě v Brně a v roce 1938 zde byl zvolen rektorem. Ve své době byl předním znalcem nejen české, ale i německé a světové literatury. Publikoval mimo jiné monumentální Přehledné dějiny literatury české (1936–1939). Zemřel 26. listopadu 1939 v Poličce.

V březnu 1897

byl ženám poprvé umožněn přístup ke studiu na filozofické fakultě Karlovy univerzity. Jednou z prvních studentek se stala Alice Masaryková, dcera Tomáše Garrigua Masaryka.

21. března 1934

vyšel v Praze tiskem manifest surrealismu, zakládající dokument Skupiny surrealistů. K hlavním signatářům patřili spisovatelé Vítězslav Nezval a Konstantin Biebel, divadelní teoretik, režisér a dramaturg Jindřich Honzl a malíři Jindřich Štýrský a Toyen (vlastním jménem Marie Čermínová). Dalším významným členem byl literární a výtvarný teoretik Karel Teige. Skupina navazovala na světový surrealismus, odvolávala se např. na André Bretona. První sborník s názvem Surrealismus byl vydán v roce 1936. Již v roce 1938 však došlo na popud Vítězslava Nezvala k oficiálnímu rozpuštění skupiny.

NOVÉ TVÁŘE PAMÁTNÍKU

Památník v osmém roce své existence prochází radikální omlazovací kúrou, nové a mladé tváře můžeme potkat na všech pracovištích.

Z nově příchozích je služebně nejstarší **Monika Kvasnicová**, která patří k našim knihovníkům. Vedle katalogizace ivančické sbírkové knihovny a akviziční činnosti pro Památník má i povinnosti vysloveně praktického rázu – bezpečnost práce a systém vnitřní ochrany. Monika přišla už s muzejními zkušenostmi a při tvorbě různých programů pro návštěvníky se naplno projevuje její přirozená hravost. Měli bychom na ni prozradit, že se jí krátce po nástupu do Památníku podařilo šťastně provdat.

Eva Hofírková je v Památníku jen chvíli a zatím se vedle prvních průvodcovských krůčků nemohla plně projevit. Vzděláním odborná knihovnice jistě uplatní všechny své

vědomosti jak mezi návštěvníky, tak při práci v zákulisí. Ostatně hned ze začátku jsme ji využili při pořádání literárního archivu v novém depozitáři.

Martina Kloudová přišla poslední jako kurátorka - literární historička. Dvojitá magistra (historie, český jazyk) slibuje být vítanou posilou. Zatím se seznamuje s prostředím a přebírá redaktorství Literky, která bude od dubna už plně v její kompetenci. Navíc bude vládnout evidencí sbírek a mít hlavní slovo v nově uspořádaném depozitáři Památníku.

Mimochodem, průměrný věk pracovníků Památníku je 37,5 let, a jak se zdá, v průběhu letošního roku se ještě sníží.

Tak mě tu máš...

A opravdu! Brno mělo Jaromíra Nohavicu. Jeho písně jste si mohli ve dnech 20.–24. ledna poslechnout na několika místech moravské metropole. Poslední koncert 24. ledna „věnoval“ především studentům. Odehrál se příznačně v tělocvičně Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity v areálu Univerzitního kampusu MU.

Jaromír Nohavica velmi pružně reaguje na publikum, a proto je každý jeho koncert jedinečný. Sled písní určuje přímo na podiu. Není proto divu, že i jemu samotnému někdy vypadne text, a práci tak nechá na posluchačích. Své texty doprovázel hrou na kytaru a harmoniku, jak je pro něj ostatně typické, a doprovod mu již 5 let dělá Robert Kusmierski hrou na harmoniku a piano. Přiznám se, že jsem někdy věnovala mnohem větší pozornost právě panu Kusmierskému než samotnému zpěvu Jaromíra Nohavici.

Kromě svých známých písní představil své nejnovější album *Tak mě tu máš* a samozřejmě reagoval vtípnými glosami na aktuální politické dění a přímou volbu prezidenta. Co se týká nového alba, jsou jeho texty velmi zdařilé, ale zajímavější je místo, kde samotné CD vzniklo. Jako nahrávací studio posloužil hotelový pokoj.

Na závěr tedy nelze než doporučit příjemný poslech Nohavicových písní jakýmkoliv způsobem a na jakémkoliv místě.

Krotitelkou na Moravě

Krotitelkou nazýval můj dědeček kdysi paní cvičitelku dětí z tanečního kroužku. Ať už krotitelka tanečnic, lvů či múz, pedagogické zaměření této profesi rozhodně nelze upřít. Během ledna a února jsem se coby nová kurátorka Památníku písemnictví na Moravě dostala v roli krotitelky na tolik míst Moravy v rychlém sledu za sebou jako snad ještě nikdy ve svém mladém životě. Se seminářem *Krocení literární múzy* jsem procestovala Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský i Moravskoslezský kraj a Vysočinu. Semináře proběhly ve třinácti různých městech Moravy, vždy v knihovnách nebo muzeích. Jejich strategickou polohu v centru jsem zpravidla velebila, když jsem si vždy večer před výjezdem tiskla mapku daného města. Muzeím a knihovnám patří velký dík za prostory, které seminářům bezplatně poskytly. Mohli jsme se tak s žáky a studenty sejít v krásném a dobře dostupném prostředí. Několik dalších seminářů proběhlo také přímo ve školách, které pro velký počet zájemců požádaly Památník o pořádání „*Krocení literární múzy*“ přímo u nich.

Křižování Moravy mělo své kouzlo nejen díky možnosti porovnávat *genia loci* jednotlivých měst (což někdy trochu zkreslovaly aktuální sněhové podmínky), ale hlavně díky tvůrčímu setkávání podobně naladěných mladých lidí. Mnoho z nich píše do šuplíku nejen prózu, ale i poezii. Při krátkém úvodním představování jsme si někdy vzájemně prozrazovali tituly knih, které kdo má právě rozečtené. Převažoval žánr *fantasy* a u maturantů především knihy klasické literatury, které louskají k maturitě. Celkově se seminářů zúčastnilo zhruba 500 žáků druhého stupně základních škol a středoškoláků.

V šedesátiminutových setkáních byla účastníkům představena literární soutěž a její aktuální letošní téma „Pošli to dál!“. Společně jsme přemýšleli o významu příchodu slovanských věrozvěstů na Velkou Moravu a o poselství, které nám zde zanechali. Napadaly nás další historické osobnosti, které jsou pro nás podobně důležité, a pokoušeli jsme se o jejich krátkou charakteristiku. Inspiraci jsme někdy hledali u ostatních účastníků semináře při hře „Pošli to dál!“ nebo jsme pomocí řízených asociací vytvářeli krátké cyklicky uzavřené texty k tématu. Originální nápady při vymýšlení přívlastků s různými omezeními vznikaly při psaných rozcvíčkách. V některých případech došlo na tvorbu dialogů, jindy jsme se zamýšleli nad předáváním poselství mezi generacemi a nad tím, zda se poselství může pojit i s obyčejným předmětem, který nám třeba leží doma na půdě.

Po krátkém leč inspirativním měsíci únoru nyní doufám, že se teď roztrhne „poštovní“ pytel s příspěvky do soutěže. Několik jich už do Památníku dorazilo. Tož pošlete svou myšlenku dál!

3 OTÁZKY pro

Petra Čichoně

1. Vaše dílo, Slezský román, vzbudilo hned po svém vydání rozporuplné reakce. Jaké ohlasy má tato kniha s odstupem? Měl jste možnost číst z ní ukázky i na rodném Hlučínsku? Jak místní příběh přijali?

Slezský román byl reflektován mnoha recenzemi a vyvolává různé názory, od nařčení ze sympatií k nacismu až po nominaci na Cenu Josefa Škvoreckého. Nad desítkami recenzí také diskutovala trojice literárních kritiků na rozhlasové stanici Vltava v Kritickém klubu. Knize však rozumějí asi nejlépe čtenáři v samotném Slezsku, a to i na polské straně – román má také vyjít v polštině. Na ožehavé otázky jsem v těchto dnech odpovídal pro polský týdeník Wochenblatt vycházející v němčině. Právě zájem polských Němců o mou knihu mě mile překvapil. Na Hlučínsku jsem četl, a to především v rodných Ludgeřovicích. Byl to zážitek číst v knihovně, kde jsem si v dětství půjčoval pohádky, a podepisovat knihu sousedkám.

2. V románu se projevil i Váš dlouholetý zájem o dílo a osobnost Hanse Kammlera. Které jiné osobnosti z dějin architektury Vás oslovily? Objeví se některá v dalším z Vašich děl?

Váš památník sídlí v jedné z nejkrásnějších evropských staveb, nelze proto nezmínit Jana Blažeje Santiniho Aichela. Jeho dynamický přístup k minulosti a ambivalentní vztah k přítomnosti je mi velmi blízký. Z moderních staveb mám rád puristickou bezpříznakovou architekturu, asi nejvíce evropské stavby japonského atelieru Sanaa.

Hans Kammler je jedna z postav Slezského románu. Válečný zločinec a hlavní architekt SS. Projektoval nejtemnější průmyslová místa v historii lidstva, která jsou tak temná, že se architekturou nemohou nazývat.

V současné době píše román o záchraně, spíš proměně industriální architektury Dolních Vítkovic, tedy o architektonickém díle Josefa Pleskota. Staré hutě a šachty tvořící pomyslné ostravské Hradčany, ve kterých kdysi nelidsky pracovali a umírali lidé, se dnes

mění v zábavní centrum, kde se koná například hudební festival Colors of Ostrava.

Protagonistou románu je žena – architektka Hilde.

3. Svě básně prezentujete na veřejnosti za hudebního doprovodu loutny. Proč právě tento hudební nástroj?

Báseň vnímám jako literární píseň. Přemýšlel jsem, kdy u nás skončila zpívaná klasická poezie, a zjistil jsem, že asi v době Karla Hynka Máchy a že pravděpodobně také on sám hrál na kytarovou loutnu. Doprovázím se proto na podobný nástroj...

Nehraji, ležím u svého dna. Nehraji, ledová loutna můj omyl slov zná, mrzne ránem a já jdu spát, od srdce k prstům vede jen drát. Říkám si, bděl jsem? Ne, šel jsem jen kolem od sklenky k roze s alkoholem. A prsty už nemám? „Omrzly ti! Když hladili jste se s loutnou na šrot zlití.“ Možná jsem se mýlil, možná jsem jen spal, sen zbloudilý mou duši mátl, možná dlouho na loutnu jsem hrál, před spánkem četl. Sen nalhal mi příběhy dávné, duše mi pak vládla. Těžko říci ne, těžko nalézt klid d'ábla.

Mezinárodní den žen

V době, kdy se stále více a více mluví o skutečné rovnoprávnosti žen – nikoli jen té, která vyvedla ženy od ploten k trvalému zaměstnání a k odborným povoláním, kdysi vyhrazeným jen mužům, ale o rovnoprávnosti v odměňování, v účasti na politickém životě a dokonce i v životě soukromém (tolik zmiňované téma domácího násilí) –, přichází k dobru starý dobře známý, také zpochybňovaný a zesměšňovaný Mezinárodní den žen. A protože Památník písemnictví na Moravě je z velké části v ženských rukou (v celkovém počtu 12 pracovníků/pracovniců jsou pouze tři muži), je celkem samozřejmé, že jsme po letech mlčení zapřemýšleli i nad tímto tématem. Je ostatně zahrnuto i v našem letošním výstavním programu. Jedna z plánovaných výstav bude věnována Jiřímu Sumínovi, vlastním jménem Amálii Vrbové. Tato dnes téměř neznámá spisovatelka patří k zajímavým osobnostem literární Moravy, a jak pseudonym naznačuje, ztělesňuje i nesnadné postavení ženy na počátku minulého století. To je doba, kdy se v New Yorku jako reakce na velké stávkové švadleny zrodil i Mezinárodní den žen. U nás ho ženy demonstrativně slavily už v roce 1911 především pod heslem volebního práva žen, osmihodinové pracovní doby a udržení míru.

V českých zemích má MEZINÁRODNÍ DEN ŽEN plné oprávnění i v oblasti kultury a literatury zvláště. Stěží bychom našli v ostatních národních literaturách tolik významných spisovatelek jako v té naší. Všichni si jistě vzpomeneme na Boženu Němcovou, velkou a celoživotní bojovnici za svobodu ženy, ale po ní můžeme najít řadu autorek, které patří k elitě českého literárního světa: A. M. Tilschová, G. Preisssová, K. Světlá, T. Nováková, R. Jesenská, M. Majerová, M. Glazarová, V. Linhartová, V. Sládková, K. Legátová... A k nim bychom mohli přidat řadu jmen veleúspěšných v oblasti populární literatury, nebo řekněme literární komerce: F. Vavřincová, K. Viková-Kunětická, z poslední doby třeba S. Monyová nebo I. Obermanová či S. Lauerová.

A ještě jeden fakt stojí za pozornost – české spisovatelky vedou v próze, navzdory očekávání to většinou nejsou autorky intimní, milostné nebo bukolické poezie. Českým autorkám svědčí životní próza a nebojácný postoj ve všech životních a literárních situacích.

MDŽ připomeneme v Památníku vitrínou umístěnou přímo u vchodu s díly českých spisovatelek – od těch klasických až po ty současné.

Hledáme

Červený květ. Kulturněpolitický měsíčník, vycházel v Ostravě v letech 1956–1969.

Host 1921-2: 7, 8, 9, 10/1922; 1922/23: celý ročník

Prostory benediktinského kláštera jsou pro potřeby Muzea Brněnska (Památníku písemnictví na Moravě) rekonstruovány s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášteř 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Vojen Drlík

Autoři textů: Kristýna Cimalová, Jiří David, Monika Kvasnicová,
Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 3, ročník 7.